

# KARL OVE KNAUSGÅRD

## LUPTA MEA CARTEA A TREIA: INSULA COPILĂRIEI

Traducere din limba norvegiană  
ROXANA-EMA DREVE

**LITERA**  
București

Într-o zi liniștită și înnorată de august a anului 1969, pe o șosea îngustă de la capătul unei insule din sudul Norvegiei, printre grădini și stânci, pajiști și păduri, dealuri domoale cu suișuri și coborâșuri, de-a lungul unor curbe strânse – uneori acoperite de un tunel de arbori, alteori cu marea în față –, venea un autobuz. Aparținea Companiei Maritime Arendal și era, ca toate autobuzele ei, vopsit în nuanțe de maro. A trecut peste un pod, în lungul unui golf, a semnalizat dreapta și s-a oprit. Ușa s-a deschis, și dinăuntru a coborât o familie. Tatăl, un bărbat înalt și slab, în cămașă albă și pantaloni de poliester deschiși la culoare, căra două valize. Mama, îmbrăcată într-un pardesiu bej și cu un batic albastru-deschis peste părul lung, împingea cu o mână un cărucior, iar cu cealaltă ținea un băiețel. În urma autobuzului, peste asfalt a plutit preț de o clipă o dâră cenușie și uleioasă de gaze de eșapament.

– Avem ceva de mers, a spus tatăl.

– Te descurci, Yngve? a întrebat mama, uitându-se la băiat.

LIBRIS | Acesta a încuviințat din cap.  
– Sigur.

We know  
books

Avea patru ani și jumătate, părul blond, aproape spălăcit, și pielea bronzată după o vară lungă la soare. Fratele lui în vârstă de numai opt luni privea din cărucior spre cer, neștiind nici unde erau, nici încotro urma să meargă.

Au început încet să urce dealul. Era un drum de pietriș, cu băltoace adânci rămase după ultima ploaie torențială, mărginit de o parte și de alta de terenuri cultivate. La capătul unei porțiuni drepte, lungă de vreo cinci sute de metri, urma o pădure care cobora spre plajele de prundiș; copacii nu erau înalți, ca și cum ar fi fost turtiți de vântul dinspre mare. La dreapta, o casă recent construită. În rest, pustiu.

Arcurile lungi ale căruciorului scoteau un scârțâit puternic. Bebelușul a închis în cele din urmă ochii, îmbiat la somn de mișcarea legănată. Tatăl, un bărbat cu păr scurt, șaten, și o barbă neagră și deasă, a pus jos una dintre valize ca să-și șteargă cu mâna sudoarea de pe frunte.

– Ce zăpușeală! a zis el.

– Într-adevăr, a spus mama. Dar o să fie mai răcoare înspre mare, probabil.

– Să sperăm, a zis el, luând din nou valiza în mână.

Această familie într-un tot obișnuită, cu părinți tineri și doi copii, așa cum erau mai toate familiile pe vremea aceea, se mutase din Oslo, de pe strada Thereses, de lângă stadionul Bislett, unde locuise cinci ani de zile, pe insula Tromøya, unde li se construia o casă nouă într-un complex de locuințe. Până când

casa avea să fie gata, erau nevoiți să închirieze o alta, mai veche, în Hove. Câtă vreme locuiseră la Oslo, tatăl studiasse în timpul zilei engleză și norvegiană, iar noaptea lucrase ca paznic, în timp ce mama frecventase cursurile școlii de asistente medicale Ullevål. Deși nu-și terminase studiile, el își depusese dosarul la școala Roligheden pentru un post de profesor, pe care îl și primise, iar ea urma să lucreze la sanatoriul de boli mintale Kokkeplassen. Se cunoscuseră la Kristiansand la 17 ani, ea rămăsese însărcinată la 19, și se căsătoriseră un an mai târziu, la mica fermă din vestul Norvegiei unde crescuse ea. La nuntă nu venise nimeni din familia lui, și, chiar dacă zâmbește în toate pozele făcute, el pare învăluit de o aură de singurătate; se vede că nu-și găsește locul între frații și surorile ei, între atâția mătuși și unchi, veri și verișoare.

Acum au 24 de ani și o viață adevărată înaintea. Propriile locuri de muncă, o casă a lor, copii. Sunt numai ei doi, și viitorul spre care se îndreaptă este tot al lor.

Sau...?

Se născuseră în același an, 1944, și făceau parte din prima generație postbelică, care în multe privințe era un simbol al noului, în parte și pentru că era prima generație de norvegieni a cărei existență se desfășura într-o societate în bună măsură planificată. Anii '50 au reprezentat o perioadă de dezvoltare a cadrului instituțional – de la sistemul școlar la cel sanitar, de asistență socială sau la infrastructura rutieră –, dar și a serviciilor publice și private, în contextul unui proces de centralizare la scară largă care, într-un timp surprinzător

de scurt, a avut consecințe importante pentru modul în care oamenii își duceau traiul. Tatăl ei, născut la începutul secolului al XX-lea, crescuse la ferma unde copilărise și ea, în Sørbøvåg, în districtul Ytre Sogn, și nu mersese la școală. Bunicul ei provenea de pe una dintre insulele din largul coastei, cum fusese, probabil, cazul și cu tatăl, și cu bunicul lui. Mama ei se trăgea tot de la o fermă din Jølster, la vreo cincisprezece kilometri distanță, nici ea nu fusese școlită, iar neamul ei putea fi urmărit înapoi până în secolul al XVI-lea. Cât despre rudele lui, ele se aflau pe o treaptă socială mai înaltă, căci atât tatăl, cât și unchii lui pe linie paternă aveau studii superioare. Cu toate acestea, și ei locuiau tot acolo unde locuiseră părinții lor, adică în Kristiansand. Mama lui, care nu avea studii, se trăgea din Åsgårdstrand, tatăl ei fusese pilot de navă, iar familia ei număra și câțiva polițiști. După ce-și cunoscuse soțul, se mutaseră împreună în orașul lui natal. Așa se făcea în vremea aceea. Schimbarea petrecută în anii '50 și '60 a fost o revoluție, însă fără violența și iraționalitatea specifică revoluțiilor. Nu numai că fii de pescari și de mici fermieri, de muncitori industriali din fabrici și de lucrători din magazine au făcut studii universitare pentru a deveni profesori sau psihologi, istorici sau asistenți sociali, dar mulți dintre ei s-au și stabilit în locuri foarte îndepărtate de regiunea de baștină. Faptul că au făcut toate acestea ca și cum ar fi fost de la sine înțelese spune ceva despre tăria spiritului acelor vremuri. Spiritul timpului vine din afară, dar lucrează înlăuntrul nostru. În fața lui suntem egali, însă el nu e același pentru toți. Pentru această tânără

mamă din anii '60, ideea de a se căsători cu un individ dintr-o gospodărie vecină și de a-și petrece restul vieții acolo ar fi fost absurdă. Ea voia să plece! Voia să aibă *propria* viață! Același lucru a fost valabil pentru frații și surorile ei, și asta era situația în mai toate familiile din țară. De unde, însă, o asemenea dorință? De unde această aspirație imperioasă? Într-adevăr, de unde această *idee de nou*? În familia ei nu exista vreo astfel de tradiție, singurul care plecase de acasă era unchiul Magnus, fratele tatălui ei, și el emigrase în America din cauza sărăciei, iar viața pe care o dusesese acolo fusese, vreme îndelungată, prea puțin diferită de cea pe care o trăise pe coasta de vest a Norvegiei. Pentru tânărul tată al anilor '60, lucrurile stăteau altfel: în familia lui era de așteptat ca bărbatul să caute o educație, deși nu neapărat să se însoare cu fiica unui fermier din vest și să se stabilească într-un orașel din sud.

Iată-i, așadar, pe cei doi tineri părinți în această zi călduroasă și înnorată de august a anului 1969, în drum către noua lor casă. Tatăl căra două valize burdușite cu haine tipice anilor '60, în vreme ce mama împingea un cărucior tot din anii '60, în care se afla un bebeluș îmbrăcat în hăinuțe tot ale vremii, albe și încărcate de dantelă, iar între ei, legănându-se în mers, vesel și curios, nerăbdător și entuziasmat, păsea fiul lor cel mare, Yngve. Au trecut astfel printr-o fâșie îngustă de pădure, de-a lungul porțiunii de teren drept, spre poarta ce străjuia curtea complexului cu locuințe de închiriat. La dreapta era un atelier mecanic deținut de un oarecare Vraaldsen, la stânga, în jurul unei zone

circulare cu pietriș, stăteau câteva barăci mari și roșii, iar în spatele lor se vedea o pădure de pini.

La un kilometru distanță către est se afla biserica din Tromøya, zidită din piatră în 1150, dar cu porțiuni de zid mai vechi, și care era, se pare, una dintre cele mai vechi biserici din țară. Se înălța pe un mic dâmb și era folosită din timpuri străvechi ca punct de reper pentru navele care treceau pe acolo, motiv pentru care apărea pe toate hărțile de navigație. Pe Mærdø, o insulă mică din largul coastei, se găsea un vechi conac al unui căpitan de navă, mărturie a perioadei de aur a regiunii, secolul al XIX-lea, când comerțul cu lumea de afară, mai ales cu cherestea, fusese înfloritor. De altfel, în excursiile la muzeul Aust-Agder, claselor de copii li se arătau artefacte olandeze sau chineze din epoca respectivă sau chiar mai vechi. Pe Tromøya s-au descoperit chiar plante exotice, aduse cu vapoarele care își descărcau acolo apa reziduală, iar la școală se învăța că în Norvegia cartoful fusese pentru prima dată cultivat pe Tromøya. Insula era menționată de mai multe ori în vechile saga norvegiene ale lui Snorri Sturluson, în pământul pajiștilor și al câmpiilor se mai găseau vârfuri de săgeți din Epoca Pietrei, iar printre pietrele rotunde de pe întinsele plaje de prundiș zăceau fosile.

Dar, la vremea când această familie nou sosită străbătea agale regiunea, ducându-și cu ea toată averea, nu secolul al X-lea sau al XIII-lea, al XVII-lea sau al XIX-lea erau cele care își pusese rămpa asupra împrejurimilor, ci perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Zona fusese folosită de nemți în timpul războiului; barăcile și multe dintre casele de aici fuseseră

construite de ei. În pădure existau buncăre intacte din cărămidă, iar pe falezele de stâncă de deasupra plajelor, mai multe locașuri de artilerie. În vecinătate se găsea chiar și un vechi aerodrom german.

Casa unde aveau să locuiască în anii următori era oarecum izolată, situată undeva în mijlocul pădurii și zugrăvită în roșu, cu ferestre albe. Dinspre mare, care nu se vedea de acolo, deși era la doar câteva sute de metri mai jos, se auzea susurul constant al valurilor. Mirosea a pădure și a apă sărată.

Tatăl a pus jos valizele, a luat cheia și a deschis ușa. Înăuntru erau un hol, o bucătărie, o cameră de zi cu șemineu, o încăpere care servea deopotrivă de baie și de spălătorie, iar la etaj, trei dormitoare. Pereții nu fuseseră izolați, iar bucătăria era simplu utilată. Nu existau telefon, mașină de spălat vase, mașină de spălat rufe sau televizor.

– Am ajuns! a spus tatăl, ducând bagajele în dormitor, în timp ce Yngve alerga de la fereastră la fereastră și arunca priviri afară, iar mama lăsa căruciorul cu bebelușul adormit pe veranda din fața ușii.

Nu, nu-mi amintesc nimic din perioada aceea, desigur. Mi-e imposibil să mă identific cu sugarul căruia părinții mei i-au făcut poze – într-atât, încât pare o nebunie să folosesc cuvântul „eu” în legătură cu făptura care stă întinsă, de pildă, pe masa de înfășat, cu o piele neobișnuit de roșie, cu brațele și picioarele întinse și chipul schimonosit de un țipăt al cărui motiv nu mai e cunoscut de nimeni, sau așezată pe o blană de oaie pe podea, într-o pijama albă, cu fața la fel de roșie și

cu ochi mari, negri, ușor cruciși. Să fie oare această ființă aceeași cu cea care stă aici, la Malmö, și scrie aceste rânduri? Și oare va fi ființa de patruzeci de ani care stă aici, la Malmö, și scrie aceste rânduri într-o zi înnorată de septembrie, într-o cameră invadată de forfota traficului de afară și de vântul tomnatic care suieră prin sistemul învechit de ventilație, aceeași cu moșneagul cărunt și zbârcit care, peste alți patruzeci de ani, va viețui, tremurând și salivând, într-un azil de bătrâni undeva prin pădurile suedeze? Ca să nu mai vorbim despre corpul care într-o zi va zăcea întins pe o masă, într-o morgă? Și care se va numi în continuare „Karl Ove”. Nu e absolut incredibil că un singur nume poate să denumească toate acestea: fătul din burta mamei, sugarul de pe masa de înfășat, bărbatul de patruzeci de ani din fața calculatorului, bătrânul de pe scaun, cadavrul de pe masă? N-ar fi mai firesc să lucrezi cu nume diferite, din moment ce identitatea și percepția de sine diferă într-o măsură așa de mare? Ca fătul să se numească Jens Ove, spre exemplu, sugarul Nils Ove, băiatul de la cinci la zece ani, Per Ove, cel de la zece la doisprezece ani, Geir Ove, tânărul de la doisprezece la șaptesprezece ani, Kurt Ove, cel de la șaptesprezece la douăzeci și trei de ani, John Ove, cel de la douăzeci și trei la treizeci și doi de ani, Tor Ove, cel de la treizeci și doi la patruzeci și șase de ani, Karl Ove și așa mai departe? În acest fel, primul prenume ar reprezenta unicitatea vârstei, cel de-al doilea ar fi un simbol al continuității, iar numele de familie ar arăta apartenența la neam.

Nu, nu-mi amintesc nimic din perioada aceea, nici nu mai știu în ce casă am locuit, deși tata mi-a arătat-o cândva. Tot ce știu despre vremurile acelea știu din spusele părinților mei și din fotografiile pe care le-am văzut. O iarnă cu zăpadă de câțiva metri înălțime, cum se mai întâmplă în sud, și drumul către casă care aducea cu un defileu îngust. Sau iată-l pe Yngve împingând un cărucior în care stau eu, iată-l pe schiurile lui scurte, zâmbind fotografului. În casă, arată cu degetul spre mine și râde; sau eu stau singur și mă țin cu mâna de pătuț. Îi spuneam „Aua“, de altfel, acesta a fost primul meu cuvânt. El era și singurul care înțelegea ce spuneam, după cum mi s-a povestit, și care le traducea părinților. Mai știu că Yngve mergea din ușă în ușă și întreba oamenii dacă au copii. Asta povestea mereu bunica din partea tatălui. „E vreun copil aici?“ repeta ea cu voce de băiețel și râdea. Și mai știu că am căzut de pe scări și am suferit un fel de șoc, am încetat să respir, m-am făcut vânăt la față și am avut convulsii; mama a fugit imediat cu mine în brațe la cel mai apropiat vecin care avea telefon. Credea că e epilepsie, dar nu era, n-a fost, de fapt, nimic. Știu de asemenea că tatei îi plăcea să fie profesor, că era un pedagog înzestrat și că, într-unul din anii aceia, a mers cu clasa lui într-o excursie la munte. În fotografiile de acolo pare tânăr și fericit, înconjurat de adolescenți îmbrăcați în ținute tipice pentru prima parte a anilor '70. Pulovere croșetate, pantaloni largi, cizme de cauciuc. Aveau părul mare, nu mare și prins în sus ca în anii '60, ci mare și moale, căzând peste chipurile lor blânde. Mama spunea cândva că tata n-a fost niciodată

mai fericit ca atunci. Există apoi poze cu mine și Yngve și cu bunica din partea tatălui – două făcute în fața unui lac înghețat, în care atât eu, cât și Yngve eram îmbrăcați în niște pulovere largi, amândouă împletite de bunica, al meu galben-muștar cu maro, și două făcute pe veranda casei lor din Kristiansand. Într-una ea stă cu obrazul lipit de al meu, afară e toamnă, cerul e albastru, soarele, la asfințit, iar noi privim orașul; aveam poate doi sau trei ani.

Ai putea crede că fotografiile acestea sunt încărcate de amintiri, că reprezintă o parte a memoriei mele, doar că acel „eu“ care stă de obicei la baza amintirilor nu există, și atunci te întrebi ce mai semnifică ele? Am văzut nenumărate imagini din vremea aceea cu familiile prietenilor și ale iubitelor mele, și sunt toate foarte asemănătoare. Aceleași culori, aceleași haine, aceleași încăperi, aceleași îndeletniciri. Dar de pozele acestea nu mă leagă nimic, ele sunt, într-un fel, lipsite de sens, iar lucrul acesta devine și mai clar când mă uit la fotografiile generațiilor anterioare, o adunătură de oameni purtând haine ciudate și făcând lucruri pentru mine de neînțeles. Timpul e cel care apare în poze, nu oamenii, ei nu se lasă surprinși. Nici măcar cei din imediata mea vecinătate. Cine e femeia care poza în fața sobei din apartamentul de pe strada Thereses, îmbrăcată într-o rochie albastru-deschis, într-o poziție tipică anilor '60, cu genunchii strânși și gleznele depărtate? Cea cu părul aranjat? Cu ochii albaștri și zâmbetul discret, atât de discret, încât nici nu poate fi perceput ca atare? Care ținea o mână pe mânerul termosului lucios cu capac roșu? Da, e într-adevăr mama mea, propria